

MOTYVUOTA IŠVADA

DĖL KORUPCIJOS PASIREIŠKIMO TIKIMYBĖS NUSTATYMO AKCINĖJE BENDROVĖJE LIETUVOS PAŠTAS

Vykdamas Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 2017 m. gegužės 23 d. įsakymu Nr. 3-240 patvirtinto Lietuvos Respublikos susisiekimo ministru priskirtų valdymo sričių korupcijos prevencijos programos įgyvendinimo priemonių 2018–2019 m. plano (toliau – Planas) 3.1.1. punktą ir vadovaujantis Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsniu, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 1601 „Dėl korupcijos rizikos analizės atlikimo tvarkos patvirtinimo“, Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos direktoriaus 2011-05-13 įsakymu Nr. 2-170 „Dėl valstybės ar savivaldybės įstaigų veiklos sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, nustatymo rekomendacijų patvirtinimo“, akcinėje bendrovėje Lietuvos paštas (toliau – Bendrovė) buvo nustatyta korupcijos pasireiškimo tikimybė (KPT) viešųjų ir privačių interesų derinimo bei valdymo srityje.

Analizuojamas laikotarpis nuo 2017-10-01 iki 2018-10-01. Korupcijos pasireiškimo tikimybę nustatė, vertino ir aprašė Bendrovės Saugos ir prevencijos departamento ekspertas Gediminas Sakalauskas.

Korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymo sritis – Viešųjų ir privačių interesų derinimas bei valdymas bendrovėje – pasirinkta atsižvelgiant į jos atitikimą Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalyje nustatytiems kriterijams.

Teisės aktai, susiję bei reglamentuojantys viešųjų ir privačių interesų derinimą bei valdymą Bendrovėje:

Eil. Nr.	Teisės aktas	Data
1.	Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymas (toliau – Įstatymas).	1997-07-02 2012-06-27 2018-01-01
2.	Viešųjų pirkimų įstatymas. Nuo 2017-07-01 įsigaliojo Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatos, reglamentuojančios interesų konfliktų valdymą viešuosiuose pirkimuose.	2017-07-01 2018-01-01
3.	Generalinio direktoriaus 2017-08-25 įsakymu Nr. 1-418 patvirtintas Lietuvos pašto įmonių grupės etikos kodeksas (toliau – Etikos kodeksas).	2017-08-25
	Generalinio direktoriaus 2017-08-25 įsakymu Nr. 1-417 patvirtintos Korupcijos prevencijos politikos gairės (toliau – Gairės)	2017-08-25
4.	Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 2017-11-23 įsakymas Nr. 3-550 „Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo nuostatų laikymosi susisiekimo ministru priskirtose valdymo srityse tvarkos aprašas“ (toliau – Aprašas). Aktuali redakcija 2018 m. balandžio 25 d. ministro įsakymas Nr. 3-194.	2017-11-23
5.	Generalinio direktoriaus 2018-03-30 įsakymu Nr. 1-143 patvirtinta Viešųjų ir privačių interesų derinimo tvarka (toliau – Tvarka).	2018-03-30
6.	Akcinės bendrovės Lietuvos pašto valdybos 2018-07-14 sprendimu (protokolo Nr. V-16) patvirtintas Valdybos darbo reglamentas (toliau – Reglamentas).	2018-07-14
7.	Akcinės bendrovės Lietuvos pašto valdybos 2018-08-06 sprendimu (protokolo Nr. 17-56) patvirtinti akcinės bendrovės Lietuvos pašto įmonių grupės valdybos ir kitų kolegialių organų narių nepriklausomumo kriterijai (toliau – Nepriklausomumo kriterijai).	2018-08-06

Įžanga

Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo nuostatos reglamentuoja 8 interesų derinimo įrankius (toliau – interesų derinimo įrankiai). Jie yra taikomi pretendams, dirbantiems ir išėjusiems. Pavyzdžiui, dirbantiems yra taikoma: 1) privačių interesų deklaravimas (Įstatymo II skirsnis), 2) pareiga nusišalinti (11 straipsnis), 3) teisės atstovauti apribojimai (12 straipsnis), 4) tarnybinių teisių apribojimas (13 straipsnis), 5) dovanų ar paslaugų priėmimo ir teikimo apribojimai (14 straipsnis). Buvusiems darbuotojams (išėjusiems) taikomi šie interesų derinimo įrankiai: 6) apribojimai sudaryti darbo sutartį (18 straipsnis), 7) apribojimai sudaryti sandorius ar naudotis individualiomis lengvatomis (19 straipsnis), 8) atstovavimo apribojimai (20 straipsnis).

Viešųjų ir privačių interesų derinimas yra kovos su korupcija dalis. Privačių interesų deklaravimas parodo tikėtinus ir realius interesų konfliktus. Netinkamas deklaravimas ir interesų konfliktų valdymas yra siaura raudona linija tarp etikos pažeidimo ir tarp nusikaltimo bei baudžiamojo nusižengimo valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams. Kai asmuo žino deklaravimo taisykles, jis tinkamai ir laiku deklaruoja savo turtinius ir neturtinius privačius interesus elektroninėje deklaracijoje, informuoja vadovybę apie realius interesų konfliktus. Tokiu būdu kuriamas pasitikėjimas darbuotoju ir visa organizacija.

Situacijos analizė

Visi 8 interesų derinimo įrankiai akcinių bendrovių ir uždarytųjų akcinių bendrovių, kurių akcijos, suteikiančios daugiau kaip 1/2 balsų visuotiniame akcininkų susirinkime, nuosavybės teise priklauso valstybei ar savivaldybei, vadovams ir vadovų pavaduotojams pagal Įstatymo nuostatas pradėti taikyti nuo 2012-06-27.

Tik 3 interesų derinimo įrankiai (privačių interesų deklaravimas (Įstatymo II skirsnis), pareiga nusišalinti (11 straipsnis), tarnybinių teisių apribojimas (13 straipsnis)) pagal Įstatymo nuostatas nuo 2018-01-01 pradėti taikyti akcinių bendrovių valdybų nariams, viešojo pirkimo komisijos nariams, asmenims, perkančiosios organizacijos vadovo paskirtiems atlikti supaprastintus pirkimus bei viešųjų pirkimų procedūrose dalyvaujantys ekspertams.

Pagal du laikotarpius galima skirti, kaip Bendrovėje buvo valdomi ir įgyvendinami viešųjų ir privačių interesų derinimo įrankiai. **Pirmasis laikotarpis:** nuo 2017-10-15 iki 2018-03-30, **antrasis laikotarpis:** nuo 2018-03-30 iki dabar.

Pirmasis laikotarpis | nuo 2017-10-15 iki 2018-03-30

Šiuo laikotarpiu Lietuvos pašte interesų derinimo įrankiai bei jų principai buvo nustatyti Lietuvos pašto įmonių grupės etikos kodekse bei Korupcijos prevencijos politikos gairėse. Tiesa, šiuose dokumentuose nebuvo numatyta detali procedūra, ką ir kaip konkrečiai turi daryti asmuo, jeigu pateko į interesų konflikto situaciją - ar reikia deklaruoti privačius interesus, kaip informuoti ir pranešti apie galimus interesų konfliktus, kaip tinkamai vykdyti pareigą nusišalinti, koks tiesioginio vadovo vaidmuo ir pan.

Situacija pasikeitė, kai pagal Įstatymo nuostatas nuo 2018-01-01 elektroniniu būdu privačių interesų deklaraciją pradėjo teikti ir valdybos nariai bei viešųjų pirkimų specialistai.

Interesų konfliktų valdymas aukščiausioje Lietuvos pašto vadovybėje yra reglamentuotas Susisiekimo ministro Aprašu. Pavyzdžiui, Bendrovės atžvilgiu valdybos pirmininko galimas interesų konfliktų situacijas valdo Susisiekimo viceministras (Aprašo 26 p.), valdybos narių ir Bendrovės generalinės direktorės valdo valdybos pirmininkas (Aprašo 27 p.) Taigi, nustatytas ir reglamentuotas aiškus interesų konfliktų valdymo modelis.

Atkreiptinas dėmesys, jog, kaip konkrečiai valdomos interesų konfliktų situacijos Bendrovėje, kokios vadovų atsakomybės, teisės ir pareigos, nebuvo nustatyta. Siekiant panaikinti interpretacijas ir dviprasmybes, Lietuvos pašto generalinis direktorius 2018-03-30 įsakymu Nr. 1-143 patvirtino viešųjų ir privačių interesų derinimo tvarką.

Antrasis laikotarpis | nuo 2018-03-30 iki dabar

Šioje Tvarkoje reglamentuota Bendrovės generalinio direktoriaus, struktūrinių padalinių vadovų, darbuotojų bei atitikties pareigūno teisės ir pareigos. Taip pat deklaracijų pateikimo ir pareigos nusišalinti vykdymas bei atsakomybės klausimai.

Taigi, atsirado aiškus procesas, kuris padeda užtikrinti Etikos kodekso ir Korupcijos prevencijos politikos gairėse nustatytus principus Lietuvos pašte.

Taip pat nustatyti papildomi ir griežtesni interesų konfliktų valdymo reikalavimai, kurie aprašyti akcinės bendrovės Lietuvos pašto valdybos darbo reglamente (2018-07-14 sprendimas Nr. V-16). Pavyzdžiui, atsiradus naujoms aplinkybėms, dėl kurių gali kilti valdybos nario ir Bendrovės interesų konfliktas, privaloma nedelsiant, bet ne vėliau, kaip per 2 (dvi) darbo dienas, raštu informuoti visuotinį akcininkų susirinkimą bei valdybą (reglamento 15 punktas). Nors Įstatyme numatytas iki 7 dienų informavimo laikotarpis.

Lietuvos pašto valdyba 2018-08-06 sprendimu Nr. 17-56 yra patvirtinusi akcinės bendrovės Lietuvos pašto įmonių grupės valdybų ir kitų kolegialių organų narių nepriklausomumo kriterijus. Kriterijai dar konkretesni ir detalesni, bei padeda užtikrinti interesų konfliktų rizikos mažinimą aukščiausiuose įmonės grupių valdymo organuose (pavyzdžiui, darbo santykių kriterijus, verslo ryšių kriterijus, akcijų valdymo kriterijus, atvirkštinio pavaldumo kriterijus ir pan.)

Korupcijos pasireiškimo tikimybės nustatymo laikotarpiu Lietuvos pašte elektroniniu būdu privačius interesus deklaravo 95 darbuotojai. Deklaracijos papildytos ir patikslintos virš 200 kartų. Net trys darbuotojai deklaracijas tikslino 4 kartus, daugiau darbuotojų deklaracijas tikslino 3 kartus, o dar daugiau – net du kartus. Tai reiškia, kad darbuotojai suvokia deklaravimo svarbą bei savo veiksmais imasi prevencinių priemonių.

Taip pat Bendrovėje buvo peržiūrėtas asmenų ratas, kurias pareigas einantys darbuotojai turi teisę inicijuoti, vykdyti viešuosius pirkimus. Tokiu būdu pagal Įstatymo ir Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatas, kurios reglamentuoja interesų konfliktų valdymą viešųjų pirkimų srityje, elektroniniu būdu deklaruoja Lietuvos pašto Viešojo pirkimo komisijos nariai, taip pat darbuotojai, Lietuvos pašto generalinio direktoriaus paskirti atlikti supaprastintus pirkimus, bei viešųjų pirkimų procedūrose dalyvaujantys ekspertai. Analizuojamu laikotarpiu buvo du atvejai, kai Bendrovės darbuotojai, kaip ekspertai, taip pat pildė ir pateikė deklaracijas.

Lietuvos pašte 2017 m. vyko virš 30 įvairių sričių mokymų, apie 50 mokymų programų buvo vykdoma elektroninėje mokymų platformoje. Be naujų darbuotojų paruošimo darbui, koncentruotasi į Mobiliojo laiškinių projekto mokymus, pradėtas diegti Klientų aptarnavimo standartas, paruošta ir išbandyta nauja vadovavimo įgūdžių ir lyderystės mokymų programa vadovams. Ypatingas dėmesys skirtas pinigų plovimo ir teroristų finansavimo bei *korupcijos prevencijos*, taip pat procesų ir sisteminių pasikeitimų mokymams. Bendrovėje 2018 m. buvo įvykdyta vadovų apklausa dėl korupcijos suvokimo. Apklausą inicijavo Susisiekimo ministerija.

Diegiant ir palaikant viešųjų ir privačių interesų derinimo įrankius Bendrovėje buvo imtasi papildomų priemonių: nuo 2018-10-01 Saugos ir prevencijos departamente įsteigta eksperto pareigybė, kurios viena iš funkcijų yra viešųjų ir privačių interesų derinimas Bendrovėje.

Apibendrinimas

Lietuvos pašte nustatytas teisinis reglamentavimas atitinka Susisiekimo ministro 2017-11-23 įsakymu Nr. 3-550 patvirtintas Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo nuostatų laikymosi susisiekimo ministrui priskirtose valdymo srityse tvarkos aprašo nuostatas.

Viešųjų ir privačių interesų derinimo ir valdymo praktinis taikymas bei įgyvendinimas prasidėjo, kai darbuotojai elektroniniu būdu pradėjo deklaruoti privačius interesus, ir Bendrovėje buvo patvirtinta Viešųjų ir privačių interesų derinimo tvarka. Joje aprašyti ir detalizuoti svarbiausi du interesų derinimo įrankiai: privačių interesų deklaravimas (Įstatymo II skirsnis) ir pareigos nusišalinti vykdymas (Įstatymo 11 straipsnis). Taip pat nustatyti kriterijai (situacijos), nuo kokių klausimų privaloma nusišalinti, kokios Bendrovės vadovų, darbuotojų ir atitikties pareigūno teisės ir pareigos bei kiti, su tuo susiję klausimai.

Lietuvos pašto valdyba nustatė papildomus interesų derinimo reikalavimus (nepriklausomumo kriterijai), kurie taikomi Lietuvos pašto įmonių grupės valdybų ir kitų kolegialių organų nariams.

Kiti viešųjų ir privačių interesų derinimo įrankiai, kurie reglamentuoti Įstatyme, pavyzdžiui, Tarnybinių teisių apribojimas (13 straipsnis), Dovanų ar paslaugų priėmimo ir teikimo apribojimai (14 straipsnis) yra detalizuoti bei aprašyti Bendrovės patvirtintame Etikos kodekse ir Korupcijos prevencijos politikos gairėse.

Planuojami darbai (priemonės):

1. Privačių interesų deklaracijų stebėsenos užtikrinimas ir interesų konfliktų rizikos nustatymas bei valdymas Bendrovės viduje ir išorėje.
2. Prioritetinės veiklos sritys yra Bendrovės atliekami pirkimai, pardavimai ir turto nuoma.
3. Darbuotojų švietimas ir mokymai viešųjų ir privačių interesų derinimo temomis.

PRIDEDAMA:

1. Lietuvos pašto įmonių grupės etikos kodeksas, Generalinio direktorius 2017-08-25 įsakymas Nr. 1-418.
2. Korupcijos prevencijos politikos gairės, Generalinio direktorius 2017-08-25 įsakymas Nr. 1-417.
3. Akcinės bendrovės Lietuvos pašto viešųjų ir privačių interesų derinimo tvarka, Generalinio direktorius 2018-03-30 įsakymas Nr. 1-143.